

“DİNİ DANIŞMANLIK VE REHBERLİK”İN BİR BİLİM DALI OLARAK GELİŐMESİNİN GEREKLİLİĞİ ÜZERİNE BAZI DÜŞÜNCELER

Remziye EGE*

Özet

Dinî danışmanlık ve rehberlik, din hizmetleri alanında kullanılan bir kavramdır. Bu kavramın bir din hizmeti faaliyeti mi yoksa din hizmeti faaliyetlerinde kullanılan bir yöntem mi olduğu sorusu tartışılmaktadır. Bu tartışmanın, bu kavram ile ilgili teorik çerçevenin netlik kazanmamış olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu makalede, dinî danışmanlık ve rehberlik kavramı üzerine yapılmış bazı çalışmalardan hareketle söz konusu tartışmaları gündeme getirmek hedeflenmektedir. Böylece dinî danışmanlık ve rehberlik alanında hizmet verecek yaygın din öğretimi uzmanlarının yetiştirildiği Yaygın Din Öğretimi ve Uygulamaları Bölümünün gelişmesine katkı sağlayacak bilimsel birikimi harekete geçirmek amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dinî Danışmanlık ve Rehberlik, Din Hizmetleri, Yaygın Din Öğretimi ve Uygulamaları

ABSTRACT

Some Thoughts About the requirement of Development of the Religious Counseling and Guidance as a Scientific Branch

Religious counseling and guidance is a concept discussed in the field of religious services. The question discussed regarding this concept whether it is a religious service activity or a method used in the activities of religious service. We think this discussion arises from the ambiguity of the theoretical framework of the concept. This article aims to raise discussed question through some works about the concept of religious counseling and guidance. The purpose of the article, therefore, is to activate the scientific accumulation contributing to the de-

* Öğr. Gör. Dr., Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Din Eğitimi Anabilim Dalı. remziyecege@hotmail.com

velopment of the Department of Informal Religious Education and Applications that trains informal religious education experts to serve in the field of religious counseling and guidance.

Keywords: *Religious Counseling and Guiding, Religious Services, Informal Religious Education and Applications*

Giriş

“Dini Danışmanlık ve Rehberlik”, din hizmetleri alanında tartışılan bir kavramdır. Yapılan çalışmalar incelendiğinde, tartışmanın, dini danışmanlık ve rehberliğin, bir din hizmeti faaliyeti mi yoksa din hizmetinin nasıl yapılacağına ilişkin bir yöntem mi olduğu sorunları etrafında yoğunlaştığı görülür. Son on yıl içerisinde İlahiyat ve Diyanet İşleri Başkanlığı çevrelerinde sorunun bu sorular etrafında yoğunlaştığı görülür. Bu makalede, dini danışmanlık ve rehberliğin hangi ihtiyacın karşılığı olarak ortaya çıktığı ve tartışmaların kavramın netlik kazanmasına yol açıp açmadığı araştırılmıştır. Öncelikle, örnek çalışmalar üzerinden din hizmetleri alanında bağımsız bir “Dini Danışmanlık ve Rehberlik” tanımı yapıp yapılmadığı, yapıldı ise ortak ve farklı yönlerinin neler olduğu incelenmiştir. Bu kapsamda bu hizmeti yürütecekler için bir görev tanımı yapıp yapılmadığı, teorik çalışmaların hedefinin ne olduğu ve dini danışmanlık ve rehberlik hizmetlerine duyulan ihtiyaç ele alınmıştır. Ayrıca soruna bir cevap olarak Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi bünyesinde açılan Yaygın Din Öğretimi ve Uygulamaları Bölümü’nün, nasıl bir katkı sağladığı hususu araştırılmıştır.

Makalede ele alınan dini danışmanlık ve rehberlik kavramının ne olduğu, günümüz din hizmetleri için niçin gerekli hale geldiği ve kimlerin bu görevi yerine getireceği problematiği; Diyanet İşleri Başkanlığı’nın 23-27 Kasım 1998’de gerçekleştirmiş olduğu II. Din Şurası’nda sunulmuş olan “2000’li yıllara Girerken İrşad Anlayışımız Üzerine Bazı İlk Düşünceler”¹ başlıklı tebliğ; Diyanet İşleri Başkanlığı’nın 3-4 Kasım 2007’de gerçekleştirmiş olduğu I. Din Hizmetleri Sempozyumu’nda “Din Hizmetlerinde Danışmanlık ve Rehberlik” başlıklı oturumda sunulmuş olan “Din Hizmetlerinin sunumunda Alternatif Yöntem: Dini Danışmanlık”², “İnanç Bakım ve Danışmanlığı: Bir Model Geliş-

1 Mualla Selçuk, “2000’li yıllara Girerken İrşad Anlayışımız Üzerine Bazı İlk Düşünceler” *DİB II. Din Şurası Tebliğ ve Müzakereleri*, Cilt II, ss.458-467, Ankara 2003.

2 Nevzat Y. Aşıkoğlu, “Din Hizmetlerinin Sunumunda Alternatif Yöntem: Dini Danışmanlık” *DİB I. Din Hizmetleri Sempozyumu*, Cilt II, ss. 543-549, Ankara 2008.

tirme Denemesi”³ ve “Dini Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetleri Çerçevesinde İmam-Cemaat İlişkileri”⁴ başlıklı tebliğler kapsamında tartışılmıştır.

Dini Danışmanlık ve Rehberliğin Neliği

Dini danışmanlık ve rehberliğin neliğini tartışan çalışmalardan biri, “2000’li yıllara Girerken İrşad Anlayışımız Üzerine Bazı İlk Düşünceler” başlıklı tebliğdir. Tebliğde, din hizmetlerinin önemli bir parçasını oluşturan İrşad faaliyetleri ile ilgili artık görmezden gelinemeyen sorunlar ve ortak yönleri, teorik, pratik ve yeni model arayışları başlıkları çerçevesinde incelenmiştir. Pratik sorunların kaynağı daha çok “neyin, niçin ve nasıl yapılabileceğine dair açık seçik bir çerçeveye sahip olunamaması” olarak belirlenmiş, örnek olarak da, 19.01.1995 tarihinde başlatılan hastanelerde din ve moral hizmetinin 7.6.1996 tarihinde yürürlükten kalkmış olması verilmiştir. Bu örnek, teorik bir çerçeve olmaksızın gerçekleştirilen faaliyetlerin iyi niyet çerçevesinden öteye gidemeyeceğini ortaya koyması bakımından önemlidir. Tebliğde yukarıda sözü edilen hizmetin yürürlükten kalkmasını netice veren süreçleri araştıran bir çalışmaya⁵ da atıfta bulunularak İrşad faaliyetlerinin yeniden yapılması için teorik çerçevenin gerekliliği belirtilmiştir. 1997 yılında tamamlanan “Hastanelerde Din ve Moral Hizmetleri”⁶ konulu yüksek lisans tezi de, bir model önerisi getirmesi bakımından örnek olarak gösterilebilir. Bu çalışma arayışın başladığını ve bu kapsamda teorik çalışmaların devamlılığının gerekliliğini ortaya koymaktadır.

“2000’li yıllara Girerken İrşad Anlayışımız Üzerine Bazı İlk Düşünceler” başlıklı tebliğde “dini/dinsel danışmanlık ve rehberlik” ibaresi, içinde barındırdığı kavramlardan hareketle ele alınarak, kavramsal analiz yapılmış, “danışmanlık” kavramının irşad anlayışının niteliğine; “rehberlik” kavramının ise irşad anlayışının yöntemine işaret ettiği belirlenmiştir. “Dini/dinsel” nitelemesinin ise dine dayalı olmaktan ziyade nasıl bir dinselikten söz edildiğiyle ilgili olduğu ifade edilmiştir. Bu çerçevede bir “kavram örgüsü”⁷ oluşturulmuş ve

3 Üzeyir Ok, “İnanç Bakım ve Danışmanlığı: Bir Model Geliştirme Denemesi”, *DİB I. Din Hizmetleri Sempozyumu*, Cilt II, ss. 550-574, Ankara 2008.

4 Ahmet Önkol, “Dini Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetleri Çerçevesinde İmam-Cemaat İlişkileri”, *DİB I. Din Hizmetleri Sempozyumu*, Cilt II, ss. 575-588, Ankara 2008.

5 Nesrin Şahin ve Yeşim Yasak, “İmamoterapi: Bilimsel Bir Değerlendirme,” *Türk Psikoloji Bülteni*, Cilt 2, Sayı 4, Nisan 1996.

6 Nurullah Altaş, *Hastanelerde Din ve Moral Hizmetleri*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1997.

7 “Karar verme, kendini tanıma, kendini kabul etme, kendini gerçekleştirme, hayatın

dini danışmanlık ve rehberliğin bu kavram örgüsüyle anlam kazanacağı ifade edilmiştir. Burada dikkat çeken mesele şudur: yeni bir arayışa girildiğinde, yeni bir kavram dünyasıyla karşılaşmak kaçınılmazdır. Ancak kavramların belirleyici gücü dikkate alındığında içeriğinin/çerçevesinin oluşması önemlidir. Zira söz edilen kavramla ne kastedildiği, neye işaret edildiği anlaşılmazsa o kavrama dayalı pratik alanda da sorunlar yaşanacaktır.

Söz konusu çalışmada, “Danışmanlık” ve “rehberlik” kavramlarının ayırtılarak belirlenmesi, kavram karmaşasının önüne geçilmesi bakımından önemlidir. Ancak pratik sorunlar hala devam etmektedir. Çünkü uygulama boyutunda bu kavramların işaret ettiği görevleri gerçekleştirecek kişilerin yeterlikleri tartışılmaktadır. Selçuk’un da belirttiği gibi dinsel danışmanların ehliyeti⁸ meselesi önemlidir. Bu alan uzmanlık gerektiren bir alandır.

Dini danışmanlık ve rehberlik ile ilgili olarak getirilen tanımlara bakıldığında ise bu anlamda Türkiye açısından çalışmaların henüz çok ilerlemediği ve bu tanımların dayandığı teorik çerçevenin daha çok psikoterapi alanından geldiği anlaşılmaktadır. Bu alanda yapılmış ilk çalışma da 1997 yılında tamamlanan “Dinsel Danışmanlığın Teorik Çatısı”⁹ başlıklı yüksek lisans tezidir. Tebliğ sahibinin bu tezin getirdiği bilgilere dayalı olarak dini danışmanlık tanımı şöyledir: “Dini danışmanlık, hayata uyumu ve davranış değişimini kolaylaştırma amacıyla, dinsel kaynakları kullanarak kişinin kendisi ile olan ve kişiler arası ilişkilerinde işlev bozukluğuna yol açan duygusal rahatsızlıkların teşhis ve tedavisidir. Bir başka tanıma göre dinsel danışmanlık, bir din görevlisinin birebir veya küçük grup ilişkisiyle, yeterli bir şekilde yaşamlarındaki problemlerini çözmeye onlara yardımcı olma ve birey olarak potansiyellerini kullanmayı geliştirme uygulamasıdır.”¹⁰

Sonuç olarak “2000’li yıllara Giren İrşad Anlayışımız Üzerine Bazı İlk Düşünceler” başlıklı tebliğ, din hizmetleri alanının bir arayışına işaret etmesi, bu arayışta kavramsal bir çalışmanın önemini ortaya koyması ve teorik çalışmaların en azından pratik çalışmalarla eş zamanlı sürdürülmesinin gerekliliğine vurgu yapması bakımından bir ilk çalışma olarak sonraki araştırmalara ışık tutmuştur. Bu tebliğden on yıl sonra düzenlenen I. Din Hizmetleri Sempozyumun-

---

anlamını keşfetme ve kişilik bütünlüğü”.

8 Selçuk, *a.g.m.* s.466-467.

9 Üzeyir Ok, *Dinsel Danışmanlığın Teorik Çatısı*, Basılmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1997.

10 Selçuk, *a.g.m.* s.463.

da (2007), din hizmetlerinin çeşitli alanları ayrı ayrı ele alınırken, “Din Hizmetlerinde Danışmanlık ve Rehberlik” başlığı altında bir oturumun mevcudiyeti bu alandaki sorunların ve arayışın hala devam ettiğini göstermektedir.

I. Din Hizmetleri Sempozyumunda (2007), “Din Hizmetlerinde Danışmanlık ve Rehberlik” başlığı altında sunulan tebliğlerden bu makale çerçevesinde ele alınanlardan ilki “Din Hizmetlerinin Sunumunda Alternatif Yöntem: Dini Danışmanlık” başlıklı çalışmadır. Bu çalışmada başlıktan da anlaşılacağı gibi “dini danışmanlık” din hizmetleri sunumunda gerçekleştirilen “irşad, tebliğ, nasihat vb. gibi bilinen yöntemlerin dışında yeni ve alternatif bir din hizmeti sunma yöntemi” olarak ele alınmıştır. Dini danışmanlığın, psikolojik danışma tekniklerinin din alanına uygulanması olarak nitelendirilebileceği ifade edilmiş ve bu bağlamda bir dini danışmanlık tanımlaması yapılmıştır. Buna göre dini danışmanlık “Kişinin kendini tanıması, çevresine uyum sağlaması ve dinle ilgili problemlerini fark ederek çözmesi için çeşitli teknikler kullanarak profesyonelce yapılan psikolojik yardım” olarak tanımlanmıştır. Burada dikkati çeken unsurlardan biri de bu hizmetin “profesyonelce” yapılması gerekliliğine vurgudur. Tebliğ sahibi, dini danışmanlıkta da kullanılabileceği varsayılan psikolojik danışma tekniklerinden ve bu tekniklerin uygulandığı danışan/danışman diyaloglarından örnekler vermiştir. Bu tebliğde, dini danışmanlığın bir arayışın ve ihtiyacın sonucu ortaya çıkan bir kavram olduğu izlenimi verilmediği gibi, yöntemsel boyutuyla sınırlandırılmış, hatta kendine ait bir yöntemi de olmadan başka bir alanın teknikleriyle uygulanabilecek bir yöntem olduğu ileri sürülmüştür. Bu durum, kavramla ilgili tanımlama veya kavramın çerçevesini belirleme çalışmalarının henüz devam ettiğini göstermektedir. Zira sözkonusu kavrama, kendinden önceki çalışmalara atıfta bulunmaksızın yeni bir anlam ve işlev yüklenmiştir.

Sempozyumdaki “Din Hizmetlerinde Danışmanlık ve Rehberlik” başlığı altında ele alınan “İnanç Bakım ve Danışmanlığı: Bir Model Geliştirme Denemesi” başlıklı çalışmada ise kavramsal tartışma çok daha belirgin hale gelmiştir. Çalışmada, öncelikle, inanç bakım danışmanlığı ve dini danışmanlık kavramları, din hizmetleri alanındaki uygulanabilirliği tartışmasından bağımsız olarak, batı literatüründeki anlamları çerçevesinde tartışılmıştır. Tebliğin bir kavramsallaştırma çalışması olarak teorik alana katkısı düşünüldüğünde, uygulamaların kavramların netliğiyle doğru orantılı bir şekilde verimli ve sağlıklı olarak yürütülebileceği bir kez daha anlaşılmaktadır. Bu tebliğin işaret ettiğine göre “dinsel danışmanlık”, “dinsel psikoterapi” olarak ruh sağlığı alanının bir

disiplinidir ve teoloji ve davranış bilimlerinin bir araya gelmesiyle ortaya çıkmıştır. Bu tür dinsel danışmanlıkta, belirli bir dini temsil eden dinsel danışmanlar, “danışanlarının ortak teolojik çerçeveye uygun biçimde sağlıklı duygusal ve dini işlevde bulunmaları için onlara yardım ederler. Ayrıca belirli bir dünya görüşünü destekleyerek dinsel içeriği bir teolojik yönelime göre terapötik çalışmaya dâhil etmeyi önerirler. Bu danışmanlığın temelini de Yahudi-Hıristiyan teolojisine dayandığı düşünüldüğünden, bu geleneğin dışındakiler için uygun olmayacağı ileri sürülür.”¹¹ Bu durumda, tebliğ sahibinin Türkiye için önerdiği model daha kapsamlı bir duruma işaret eden “inanç bakım ve danışmanlığı” modelidir. Bu modelin inanç bakım ve danışmanlığı temeline bağlı kalınarak İslami içerikli olarak geliştirilebilecek bir model olabileceği ileri sürülmektedir. Tebliğ sahibi, dinsel danışmanlık yerine inanç bakım ve danışmanlığını önerirken, Türkiye ölçeğinde Müslüman olmanın inançlı olmanın en yaygın biçimlerinden biri olduğu, ama tek inançlı olma biçimi olmadığını, dolayısıyla, Türkiye’de devletin resmi kurumu olan Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından sunulan din hizmetlerinin de aynı inancın farklı versiyonuna sahip mensupları da dahil tamamen farklı inançtaki insanlara da inanç hizmeti vermekle sorumlu olması ve kavramsal çerçevesini de böylece geniş tutması beklendiğine işaret etmektedir. Hatta ona göre, böylesi bir hizmetin, mevcut görevlilerin alacağı hizmet içi eğitimlere dayalı olarak yürütülmeyecek kadar uzmanlık gerektirdiği de ortadadır.¹² Ok’a göre “inanç danışmanlığı teoloji ile davranış bilimlerini bir araya getirmeyi öngördüğünden dolayı, inanç danışmanının (genel olarak söylemek gerekirse) bir dünyevi danışmanın yedme teknikleri ve danışmanlık teorisi konusunda sahip oldukları eğitim ve becerilere sahip olması ve bunlardan fazla olarak belirli bir düzeyde teoloji bilgisiyle birlikte din psikolojisi alanında eğitim alması gerekir.”¹³ Tebliğ sahibi, inanç bakım ve danışmanlığından ne anlaşılması gerektiğini ise şöylece belirlemiştir: “İnanç bakım ve danışmanlığı ne değildir? İnanç bakım ve psikolojik danışmanlığı bir dindarlaştırma ya da belirli bir dini aşılama yöntemi değildir. Ancak din adamları kendi bağlamlarında dinsel değerlere açık olarak gelen (önyargısız olarak onlardan öğrenmeye istekli olan ve onlarla yaşamını anlamlandırabileceğini düşünen) ya da yaşantısında dinsel değerleri dikkate almaya niyetli birey ya da grupların problemlerini, onların dinsel bakış açısından ele alabilir. Ancak din adamının en önemli görevi dinsel sembelleri literal anlamlarının ötesinde yüceltici/aşkınlştırıcı bi-

11 Ok, *a.g.m.* s.562.

12 Ok, *a.g.m.* s.550-551.

13 Ok, *a.g.m.*, s. 564.

çimde kullanarak cemaat üyelerinin ruhsal olarak kendilerini iyi hissetmelerini, üretici ve yaratıcı olmalarını sağlamaktır.”¹⁴ Bu tebliğde derinlemesine bir kavramsal analize girildiği görülür. Din hizmetleri alanındaki arayışa cevap verecek bir kavramsal çerçeve netlik kazanmamakla beraber, dinsel danışmanlık yerine inanç bakım ve danışmanlığı kavramından söz edilmesi, yerel durumlara göre kavramların anlam çerçevelerinin ve işlevlerinin değişebileceğini ve Türkiye açısından düşünüldüğünde bugüne kadar hep kullanılan dışında yeni bir kavram ve model inşa edilebileceğini göstermesi bakımından teorik çalışmalara katkı sağlamaktadır.

I. Din Hizmetleri Sempozyumunda, “Din Hizmetlerinde Danışmanlık ve Rehberlik” oturumunda sunulan “Dini Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetleri Çerçevesinde İmam-Cemaat İlişkileri” başlıklı tebliğde, dini danışmanlık ve rehberlik konusu, din hizmetleri denilince ilk akla gelenin cami eksenli din hizmetleri olduğu belirtilerek, imam ve cemaat olgusu üzerinden ele alınmaktadır. Bu tebliğin, yukarıda incelenen diğer tebliğlerden ayrı yönü, danışmanlık hizmeti alan kimselerin, sadece “cami cemaati” olarak nitelendirilebilecek bir kesim olmadığı, dolayısıyla imamın görevlerinin de cami dışına taşınmasının gerekliliğe dikkat çekmesidir. Buradan hareketle, imamlık görev tanımının yeniden ele alınması ve dini danışmanlık ve rehberlik hizmetleri ile örtüşen bir mecraya getirilmesinin gerekliliği üzerinde durulmuş olması da önemlidir. Bu hususun, yerel ihtiyacın karşılanmasına yönelik olarak gündeme getirilmekle beraber, dini danışmanlığın ve rehberliğin, “profesyonellik isteyen ve kurumsal yapılanmayı gerekli kılan önemli bir husus” olduğunu belirtilmiştir. Bu çalışmanın özgün tarafı, tebliğde, “dini danışmanlık ve rehberlik alanları” başlığıyla açılan bahiste, “aslında konuya geniş perspektif ile bakıldığı zaman, daha önce de işaret ettiğimiz gibi, imamın cemaati ile ilişkilerinde danışmanlığına başvuru bütünü hususlarda ve rehberlik ettiği bütün meselelerde muhataplarını yönlendirdiği her İslami anlayış yaşayış tarzı veya aksine sakındırdığı her gayri İslami anlayış ve yaşayış şekli dini danışmanlık ve rehberlik alanını oluşturur.” cümlesiyle, dini danışmanlık ve rehberlik kavramıyla neyin kastedildiğinin açıklanmaya çalışılmasıdır.

Yukarıda incelenen tüm çalışmalarda şu hususların öne çıktığı görülmektedir:

1. Türkiye’de Dini Danışmanlık ve Rehberlik denildiği zaman anlaşılan ortak bir çerçeve tanım henüz ortaya konul(a)mamıştır. Dolayısıyla alanın neliği ve yöntemleri sorunu netleşmemiştir.

2. Belli zaman aralıklarıyla gerçekleştirilmiş çalışmalar söz konusu olduğunda, teorik çalışmanın sürekliliğini ve tamamlayıcılığını ortaya çıkaracak bir duruşun sergilenmediği tespit edilmiştir.
3. Hemen bütün tebliğ/çalışma sahiplerinin ortak anlayışı, bu alanın bir uzmanlık alanı olduğudur. Dolayısıyla bu alanda yetişmiş elemanlara ihtiyaç duyulduğunun tespitidir. Arayışlar mevcut görevliler üzerinden devam ediyor gibi gözükse de, alanın bir uzmanlık alanı olduğuna dair ön kabul, alan için yetiştirilecek elemanların eğitimlerini de kendiliğinden gündeme getirmektedir.
4. Mevcut sistemdeki uygulamalar ve bunlar için düzenlenen hizmet içi eğitimler, makalenin konusu dışında olmasına rağmen, eğer böyle bir alan var olacaksa, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yaygın Din Öğretimi ve Uygulamaları Bölümü lisans öğretimi programından hareketle, bu alanda hizmet verecek olanların nasıl bir eğitim almaları gerektiğine yönelik bazı düşünceler ortaya konulmuştur.

Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yaygın Din Öğretimi ve Uygulamaları Bölümü Örneği¹⁵

Yaygın Din Öğretimi ve Uygulamaları Bölümü, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi bünyesinde açılan, yaygın din öğretimi ihtiyacını gidermeye yönelik lisans seviyesindeki ilk programdır.

“Programın amacı, yaygın din öğretiminin ve din hizmetlerinin amaçlarının gerçekleştirilmesine yönelik olarak din hizmetlerinde rehberlik ve halkla ilişkiler, dinî hitabet, din öğretimi özel yöntemleri ve din hizmetlerinde yönetim ve denetime ilişkin kavram, ilke, kuram, model ve tekniklerin sistematik ve bilinçli bir şekilde uygulanması bilgi ve becerisine sahip ulusal ve uluslararası nitelikte Yaygın Din Öğretimi Uzmanları yetiştirmek ve yaygın din öğretimi alanında yürütülecek araştırmalarla, bilimsel bilgi birikimine katkıda bulunmaktır. Bu çerçevede programın alt amaçları ise şunlardır:

Yaygın din öğretiminin görev alanları ve vasıtaları olan cami içi ve cezaevleri, yetiştirme yurtları, Kur’an kursları gibi yerlerde;

1. Başta Kuran-ı Kerim olmak üzere İslam bilimleri ile ilgili temel kaynakları ve güncel çalışmaları kullanabilme becerisine sahip,

15 22.06.2007 tarihli YÖK genel kurul toplantısında incelenen ve 2547 sayılı kanunun 2880 sayılı kanunla değişik 7/d-2 maddesi uyarınca Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde açılması uygun görülen bölüm.

2. Edindiği bilgi ışığında dinî konularda toplumun sorularına ve ihtiyaçlarına cevap verebilen,
3. Problemler karşısında mantikî tutarlılığa ve eleştirel düşünebilme becerisine sahip,
4. Edindiği bilgiyi sorgulayan, toplumun dinî ve ahlâkî sorunları ile bağlantılı olarak analiz ve sentez yoluyla güncelleştirebilen,
5. Din hizmetinin gerektirdiği temel becerilere sahip,
6. Güncel dinî sorunları çözümlerken, Kur'an; sünnet ve kültürel mirası birlikte değerlendirebilen,
7. Bilgiye ulaşmada kitle iletişim araçlarından yararlanan, bu araçlardan gelen mesajlara karşı eleştirel bakış açısı kazanan ve seçici olan,
8. Demokratik değerlere ve insan haklarına saygılı, sosyal katılımı gelişmiş, iletişim, rehberlik ve yorum becerisine sahip,

Yaygın Din Öğretimi Uzmanları yetiştirmektedir.”¹⁶

Yaygın Din Öğretimi ve Uygulamaları Öğretim Programının üç temel ayağı vardır: genel kültür bilgisi, özel alan bilgisi, meslek bilgi ve becerisi. Bu programın İlahiyat programından ayrılan tarafı meslek bilgi ve becerisi ile ilgili olan ayağıdır. Meslek bilgi ve becerisi kazandırmayı hedefleyen dersler şunlardır:

Din Hizmetleri Mesleğine Giriş, Halk Eğitimi, Sosyal Kurumlarda Din Hizmetleri, Dinî Musikî, Dinî Hitabet, Dinî Bilgiler Öğretimi, Kur'an Öğretim Teknikleri, Din Hizmetlerinde Halkla İlişkiler, Din Hizmetlerinde İletişim, Din Hizmetleri Deneyimi, Dinî-Ahlâkî Gelişim ve Öğrenme, Psikolojik Danışma İlke ve Teknikleri, Yetişkinler Din Eğitimi İlke ve Yöntemleri, Bireyi Tanıma Teknikleri, Din Hizmetleri Teknolojisi ve Materyal Geliştirme, Din Hizmetlerinde Yönetim ve Denetim, Dinî Rehberlik ve Danışmanlık, Din Hizmetleri Uygulamaları, Din Hizmetlerinde Planlama ve Değerlendirme

İlahiyat lisans eğitiminde yer alan genel kültür ve özel alan bilgisine dair derslerin yanı sıra, yukarıda sayılan mesleki bilgi ve beceri derslerini de alan adaylar, “dini danışmanlık ve rehberlik” alanıyla ilgili olarak bilgi sahibi olmakta ve din hizmetleri deneyimi, din hizmetleri uygulamaları, dini rehberlik

16 Bu bilgi Program ile ilgili bilgilerin yer aldığı metnin “programın amaçları” başlığı ile yer alan bölümünden aynen alınmıştır.

ve danışmanlık uygulamaları gibi dersler yoluyla bu bilgilerini beceriye dönüştürme imkânı bulmaktadırlar. Dolayısıyla teorik bilgi, alan uygulamalarıyla sınanmakta ve böylece teori pratik uyumlaşmasına katkı sağlanmaktadır. Uygulamaya giden yaygın din öğretimi uzmanı adaylarının hazırlamış oldukları geribildirim raporlarından edindiğim izlenimler, uygulama derslerini yürüten öğretim elemanı olarak bu alanın sıkıntılarını ve boşluklarını görmeme katkı sağlamıştır. Geri bildirimler, alan bilgisinin yetersizliğinin yanı sıra, mesleki bilgi ve becerinin yoksunluğundan dolayı yapılacak çok şey olduğunu ortaya koymaktadır. **Ne** yapılacağı sorununa, **kimlerin** görev alacağı ve **nasıl** davranacakları soruları da eklenmiştir. Din hizmetlilerinin, dini danışmanlık ve rehberliğin alanına giren konularla ilgili olarak, iyi niyetle ve büyük bir özveriyle görevlerini yerine getirmekle birlikte, özellikle iletişim ve yöntem sorunlarını sıkça dile getirdikleri tespit edilmiştir. Uygulamalardan aldığımız bu geribildirimlerin, çalışmalara ışık tutabileceğini düşünmekteyim. Uzman adayları, din hizmetlerinin cami merkezli yürütülmesinin yanı sıra, sosyal kurumlarda din hizmetleri dersi kapsamında cami dışında gerçekleştirilebilecek dini sosyal hizmetleri teorik ve uygulamalı olarak öğrenmektedirler. Bu durum önemli bir bilinçlenmeyi beraberinde getirmekte, toplumun çeşitli alanlarında ihtiyaç haline gelen din hizmetlerinin uzmanlık çerçevesinde gerçekleştirilmesi gerektiğini gözler önüne sermektedir. Yalnızca bu izlenimler bile Yaygın Din Öğretimi ve Uygulamaları öğretim programının geliştirilmesinin gerekliliğini ortaya koymaya yeter. Programın varlığı, bu alanda bilimsel birikimin oluşması için de bir motivasyon kaynağıdır. Özellikle mesleki bilgi ve beceri konularında gerçekleştirilecek akademik çalışmalar hem teorik hem de pratik alanı besleyeceklerdir. Her geçen gün ihtiyaçların çeşitlenmesi, bu alandaki boşluğu daha çok ortaya çıkarmaktadır. Uygulama alanı ile sürekli bağlantıda olan program, uygulamanın yansıttığı söz konusu ihtiyaçlarla yüzleşerek, kendini yenilemeye ve geliştirmeye daha müsait hale gelmektedir.

Sonuç

Dini Danışmanlık ve Rehberlik, bağımsız bir bilim alanı olarak gelişmeye müsait bir alan durumundadır. Teorik çalışmalar, şuralar ve sempozyumlarda sunulan tebliğler ve müzakereler ışığında devamlılık ve tamamlayıcılık esasıyla gerçekleştirilirse ve bu alan için eleman yetiştiren öğretim programının gelişimine katkı sağlayacak çalışmalara öncelik verilirse, on yıl önce başlamış olan bu serüvenin uygulama esnasında daha önce yaşanmış olan talihsiz durumlara bir daha maruz kalmayacağı düşünülebilir. Bu alandaki bilimsel birikimin, ye-

rel ihtiyaçlar çerçevesinde, ancak daha geniş bir bakış açısıyla uygulama alanına aktarılması halinde, din hizmetlerinin güncel arayışlarına cevap verileceği düşünülmektedir.

Kaynakça:

- Nurullah Altaş, *Hastanelerde Din ve Moral Hizmetleri* Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1997.
- Nevzat Y. Aşıkoğlu, “Din Hizmetlerinin Sunumunda Alternatif Yöntem: Dini Danışmanlık” *DİB I. Din Hizmetleri Sempozyumu*, Cilt II, Ankara 2008.
- Üzeyir Ok, *Dinsel Danışmanlığın Teorik Çatısı*, Basılmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1997.
- Üzeyir Ok, “İnanç Bakım ve Danışmanlığı: Bir Model Geliştirme Denemesi”, *DİB I. Din Hizmetleri Sempozyumu*, Cilt II, Ankara 2008.
- Ahmet Önkal, “Dini Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetleri Çerçevesinde İmam-Cemaat İlişkileri”, *DİB I. Din Hizmetleri Sempozyumu*, Cilt II, Ankara 2008.
- Mualla Selçuk, “2000’li yıllara Girerken İrşad Anlayışımız Üzerine Bazı İlk Düşünceler” *DİB II. Din Şurası Tebliğ ve Müzakereleri*, Cilt II, Ankara 2003.
- Nesrin Şahin ve Yeşim Yasak, “İmamoterapi: Bilimsel Bir Değerlendirme,” *Türk Psikoloji Bülteni*, Cilt 2, Sayı 4, Nisan 1996.